

Farkas Tiborné

Egy kis kézi munka – alapfogalmak

A követelménymodul megnevezése:
Textiltermékek összeállítása

A követelménymodul száma: 1321-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-007-30

ALAPFOGALMAK – KÉZI ÖLTÉSEK

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

A ma szakemberének egyaránt jártasnak kell lennie a kézi- és gépi varrás eszközeinek, gépeinek kiválasztásában, azok szakszerű kezelésében – ahhoz, hogy a gyorsan változó divat és a rohamosan fejlődő technológia igényeinek eleget tudjon tenni. Ahhoz, hogy a ruhagyártás különböző területein dolgozó szakemberek "egy nyelvet beszéljenek", megértsék egymást elengedhetetlen, hogy pontosan ismerjék a varrással kapcsolatos alapfogalmakat, a varrások alaki- és méretjellemzőit. Ismerniük kell az öltések fajtáit és elkészítésük minőségi követelményeit.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. A varrással kapcsolatos alapfogalmak

Az alapfogalmak olyan pontos, egyértelmű meghatározások, amelyek nélkülözhetetlenek a szakmai nyelv egyértelmű használatához. A szakkifejezések alkalmazását, megértését segítik a ruhaipari technológiában használatos ábrázolási módok is. A varrással kapcsolatos alapfogalmakat szabvány határozza meg.

A **varrás** az alkatrészek varrattal történő összeerősítése, díszítése.

A **varrat** a varrócérnák egymással való kapcsolódása az anyagon keresztül.

Az **öltés** a varrat legkisebb, folyamatosan ismétlődő része.

2. A varrások alaki jellemzői

A varrás külső, látható formai jellemzői

A **varrástípus** a varrások kialakításának a módját határozzák meg.

A **varrattípus** a varratok (öltéssorok) kivitelezésének a módját határozzák meg.

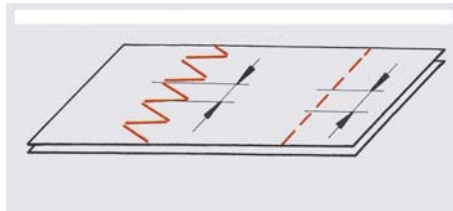
Az **öltéstípus** az öltések kialakításának a módját határozzák meg.

3. A varrások méretjellemzői

Méretjellemző: számmal megadható adat. Ismerete nélkülözhetetlen a varrások pontos kivitelezéséhez

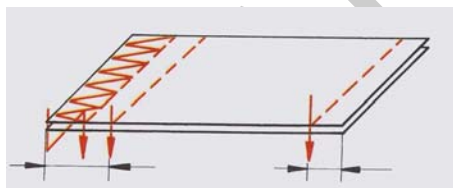
Az **öltéssűrűség** 100 mm hosszú varratban az öltések számát adja meg.

Az **öltéshosszúság** két tűbeszúrás közötti távolságot jelent. A kelmetovábbítás nagyságát is kifejezi.

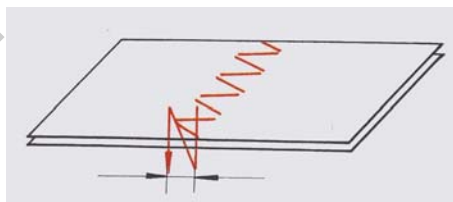
1. ábra. Öltéshossz

A **varrasszélesség** az anyag szélétől a varratig merőlegesen mért távolság.

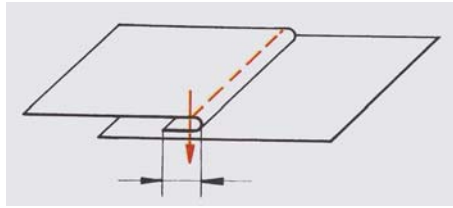
2. ábra. Varrasszélesség

A **varratszélesség** a varratnak a varrás irányára merőleges mérete.

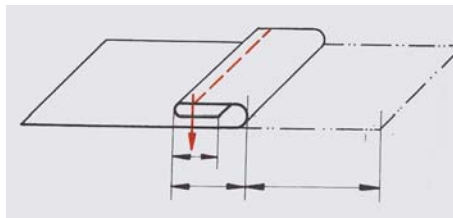
3. ábra. Varratszélesség

A **behajtás szélesség** a behajtott anyag szélétől a behajtás éléig merőlegesen mért távolság.

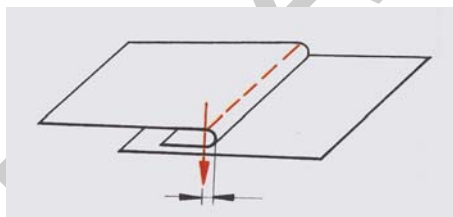
4. ábra. Behajtás szélesség

Többszörös behajtás esetén a méreteket külön-külön, de együttesen is célszerű megadni.

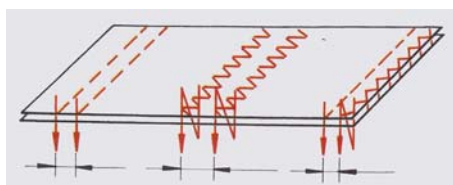
5. ábra. Többszörös behajtás

A tűzésszélesség a behajtási éltől a tűzésig (varratig) merőlegesen mért távolság.

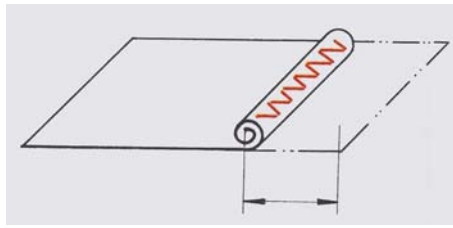
6. ábra. Tűzésszélesség

A varratávolság két párhuzamos azonos vagy különböző öltéstípusú varrat egymástól merőlegesen mért távolsága.

7. ábra. Varrattávolság

A besodrás szélesség a besodort anyagszélnek a levarrás helyétől kiterített állapotban mért távolsága.

8. ábra. Besodrás szélesség

A **cérnafelhasználási mutató** a varrat elkészítéséhez szükséges céna mennyiségét jellemzi.

4. Az öltés-, varrat- és varrástípusok csoportosítása

Az öltés- és varratípusok többféle szempont szerint rendszerezhetők. Aki maga is sokat varr, a legkézenfekvőbbnek a

- kézi öltések és a
- gépi öltések illetve varratok elkülönítését tartja.

A ruhaipari technológiában – különösen a nagyfokú gépesítettség korában célszerű az öltéseket és a varratokat képzési elvük szerint rendszerezni.

Az öltések képzésük alapján lehetnek:

- alapöltések
- módosított öltések.

Az alapöltések képzési módja eltér egymástól. Az alapöltésekből az összes többi módosított öltéstípus levezethető. A módosított öltések az alapöltésekből vezethetők le.

A varratípusok képzésük alapján lehetnek:

- Az átmenő varrat az anyag szín- és fonákoldalán is látszik. A nem átmenő varrat csak az egyik oldalon látszik, vagy két anyagréteg közé rejtett.
- Az egysoros varratnál egy varrat látható az anyagon. A többsoros varratnál több egymással párhuzamos varrat látható az anyagon.

A varrástípusok a ruhán betöltött feladatuk szerint lehetnek:

- összevarrások
- rávarrások
- szegések
- díszítések
- gomblyukak
- kellékek felvarrása.

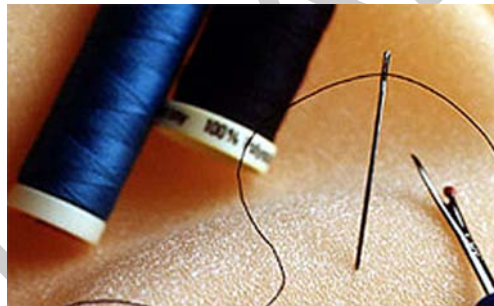
5. A kézi varrás eszközei

A ruházzkodás az őseink megjelenésével egyidejűleg kezdődött. Az évezredek folyamán a varrás eszközei igen nagy fejlődésen mentek keresztül, amíg kialakultak a napjainkban használatos korszerű és esztétikus munkaeszközök, a gyors és kiváló minőségű termék előállítására alkalmas gépek és automaták.

9. ábra. A varrás eszközei

Varrótűk: nikkelezett acélból készülnek. Rugalmasak, simák és hegyesek. A varrotűket hosszuk és átmérőjük alapján különböztetik meg.

10. ábra.

A varrotű őse valószínűleg hegyes csonteszköz volt. Ezzel először kilyukasztották a bőrt, utána a lyukakon áthúzták az inakat, indákat, bőrszalagokat. Később a tű végét begömbítették és ebbe erősítették a "cérnát". A következő lépés a tűfok vagy tűlyuk kialakítása volt, ebből már sokkal nehezebben csúszhatott ki a cérna. A leletek arra utalnak, hogy már az őskorban is készült olyan tű csontból, aminek a fokát valamilyen módszerrel kilyukasztották.

A varrotűket számozással is megkülönböztetik egymástól. A legvastagabb tű a 0 számot kapta, az 1–5-ig számozottakat vastag tűnek nevezhetjük. Finom kézi munkához pl. gyöngyök felvarrásához, vékony 12–15-ös varrotűket használnak. Nem árt tudni, hogy az általánosan használható varrotűkön kívül speciális varrotűk is vannak. Pl.

- steppelő tűk, gyors, sűrű öltésekhez

- önbefűző tű, azok számára, akik nem szeretnek a tűbefűzéssel bajlódni
- bőrvarrótűk, vastagabb anyagok vagy bőr varrására
- bábok varrására alkalmas hosszú tűk
- bútorszövetek pl. fotel szövetének varrására alkalmas, görbített, kárpitos tűk
- tompa hegyű hímzőtűk
- stoppoló tűk és az előbb említett
- nagyon vékony gyöngyvarrótűk stb.

Gombostűk: acélból, sárgarézből, műanyagból készülnek. Ideiglenes összeerősítésre, jelölésre használjuk. Kis fémfejjel készült gombostűt, sűrű szövésű anyaghoz használhatunk. Nagy műanyag fejű gombostűket, lukacsos, laza szerkezetű textíliához.

11. ábra.

Tűpárna: a varrotűk és a gombostűk tárolására alkalmas, hasznos "találmány". A legtöbb ember, aki gyakran varr, saját magának készít tűpárnát, valamilyen tetszetős formában textíliából. Vannak mágneses tűpárnák is. Ezeknek az az előnye, hogy magukhoz vonzzák a tűket és gombostűket, így tiszta marad a munkaterület. Hátrányuk, hogy hatásukra a tűk is mágnesessé válnak és nehéz dolgozni velük.

12. ábra.

Varratbontó: megkönnyíti a munkát, ha egy varratot valamilyen okból el kell távolítani.

13. ábra.

Gyűszűk: acélból, sárgarézéből készülnek. A középső ujjat védik a biztonságos munkafolyamat érdekében. A gyűszű használatáról megoszlanak a vélemények. Van aki nem tud nélküle varrni és van aki gyűszűvel nem tud varrni. A gyűszű különösen vastag, kemény, merev anyagok varrásakor hasznos. Segítségével könnyebb átszúrni a tűt az anyagon. Van zárt végű, ujjvédő gyűszű és nyitott végű varrógyűszű. A gyűszűn lévő jellegzetes bemélyedések a varrotű lecsúszását akadályozzák meg.

14. ábra.

Tűbefűző: hasznos eszköz, hajszálvékony, rugalmas drótból készül. A beillesztett szállal együtt húzzuk át a tű lyukán.

Kézi olló: kései különbözőek. Kézhez álló formája miatt sokféleképpen használható. Fontos szabály, hogy a szabóollókat ne használjuk más anyagok pl. papírvágásra. Alkalmazható cikcakkolló is a kevésbé foszlós anyagok széleinek el tisztázására.

Mérőszalag: 1,5–2 cm széles és 1,5–2 m hosszú műanyag bevonatú szövetszalag. A testméretek és kerületek mérésére használják. Az un. derékmérő szalagon egy kapocs és lyukak is találhatóak, így a szalagot a derékon rögzíteni lehet.

15. ábra.

Szabókréták: sokféle anyagból készülnek. A színes porkréták kikékelhetők az anyagból. A viaszkréták vasaláskor elolvadnak és eltűnnek a textíliából. A szintetikus kréták bizonyos idő után egyszerűen elpárolognak.

6. A kézi alapöltés: a fűzőöltés

A kézi varrás a cérna tűbe fűzésével kezdődik. Ha a cérna végén a szálak szétnyíltak, le kell vágni belőle. Egy egyszerű kis eszköz, az un. tűbefűző megkönnyítheti ezt a feladatot. Ha azt szeretnénk, hogy a cérnát ne lehessen kihúzni könnyen a textíliából, a végére csomót kell tenni.

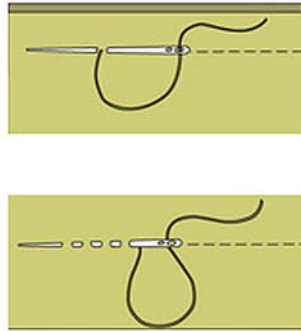

16. ábra. Fűzőöltés

A kézi alapöltés a kézi varrás legegyszerűbb típusa. A kézi alapöltést fűzőöltésnek is nevezik, mert a tű csak átfűzi a cérnát az anyagon. Ez egy átmenő varrat, mert az öltések szín- és fonákoldalon is láthatók. A fűzőöltés ideiglenes összeerősítésre, jelölésre, fércelésre használható. A jelölések simán vagy lazán készülhetnek. A fércelések egyenes vagy ferde irányúak lehetnek.

7. A fűzőöltésből módosított legelterjedtebb kézi öltések

1. **Kézi huroköltés:** a gépi huroköltéshez hasonló zárt öltéstípus. A szín- és fonákoldali képe azonos. A huroköltést végleges összeerősítésre használják, mert erős, tartós, nehezen bontható varrat.

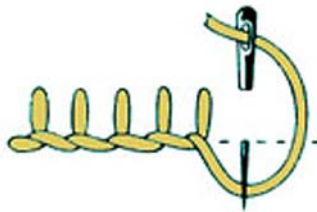
17. ábra. Huroköltés

2. **Kézi cikcakk öltés:** készítésénél az anyag szín- és fonákoldalán is jellegzetes cikcakk öltés jön létre. Kevésbé foszlós anyagoknál a szélek szegésére használják.
3. **Kézi hurkos szegőöltés (pelenkaöltés):** a kézi hurkos szegőöltés tartósan alkalmazható szélek szegésére.

18. ábra. Pelenkaöltés

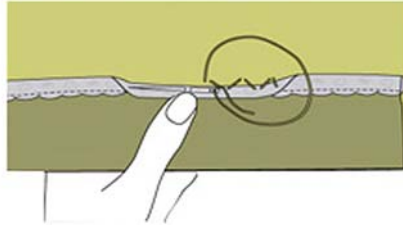
4. **Kézi gomblyukkötés:** a gomblyuk szélén összefüggő, kiemelkedő védő huroksor képződik. A kivágott gomblyukak széleinek beszegésére használják.

19. ábra. Gomblyukkötés

5. **Kézi keresztöltés:** a kézi rejtett keresztöltésnél az anyag egyik oldalán jellemző a keresztződés, a másik oldalán nem látható az öltéssor. Alkalmazható alja felhajtásokra, szélek levarrására, díszítésre. (átmenő változata is ismert).

6. **Kézi rejtett öltés (hólozó öltés):** a színoldalon nem látszódhat, célszerű 5–6 öltésenként a behajtott szélben elerősíteni. A ruháknál az alja felhajtásához gyakran alkalmazott öltéstípus.

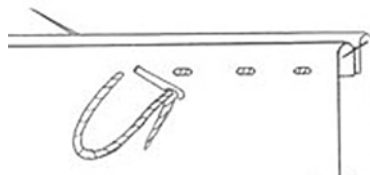
20. ábra. Hólozó öltés

7. **Kézi rejtett levarró öltés (stafírozó öltés):** az anyag behajtott szélét alig látható öltésekkel a másik anyaghoz rögzítik. Bélések rejtett, színoldalról nem látható levarrására használják.

21. ábra. Stafírozó öltés

8. **Kézi láncöltés:** az anyag színoldalán egymásba kapcsolódó láncszemek láthatók. Díszítésre, hamis gomblyukak kivarrására alkalmazzák.
9. **Kézi rejtett szélátvarró öltés** zakók, kabátok összevarrt és kifordított elejeszéleinek rögzítésére használják.

22. ábra. Kézi rejtett szélátvarró öltés

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Készítsen ceruzával keresztmetszeti rajzot a fűzőöltésről!

2. Alkossanak párokat, beszéljék meg milyen kézi öltéseket készítettek az eddigi gyakorlatokon! Készítsen jegyzetet!

3. Készítsen axonometrikus rajzot a varrasszélesség megadásához! Ceruzával rajzoljon és használjon vonalzót!

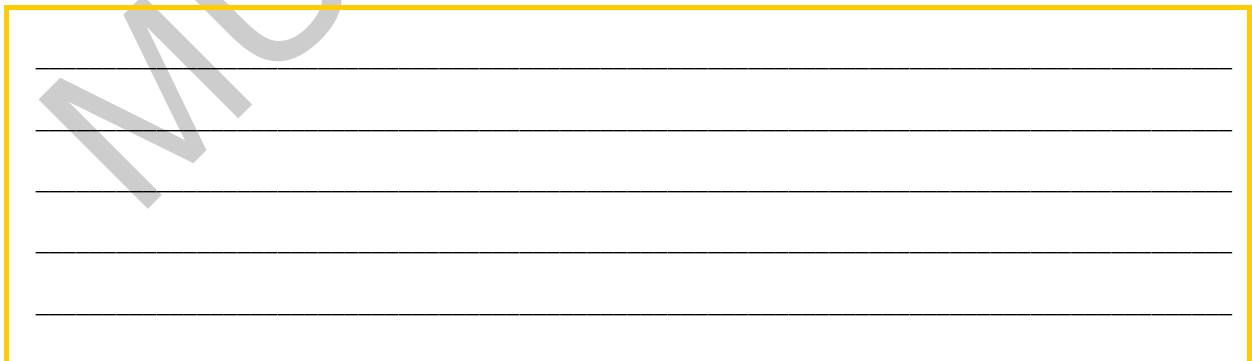
4. Készítsen axonometrikus rajzot a varratszélesség megadásához! Ceruzával rajzoljon és használjon vonalzót!

5. Készítsen axonometrikus rajzot a varrattávolság megadásához! Valamennyi lehetséges megoldást készítse el! Ceruzával rajzoljon és használjon vonalzót!

6. Járjon utána lakóhelyén (vagy annak közelében) hol lehet és milyen kézi varráshoz szükséges eszközöket beszerezni! Készítsen feljegyzést mi kapható!

7. Nézze át otthonában a ruhákat és egyéb textíliákat! Írja a táblázatba milyen kézi öltéseket alkalmaztak készítésükhöz!

Öltés neve	Alkalmazása

MUNKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Egészítse ki a hiányos mondatokat!

A(z) ..... varrat legkisebb ismétlődő része.

A varrás az alkatrészek összeerősítése, megerősítése, díszítése .....

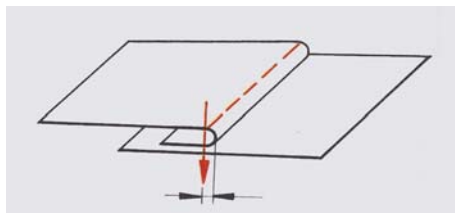
2. feladat

Egészítse ki a kézi öltések táblázatának hiányzó részeit!

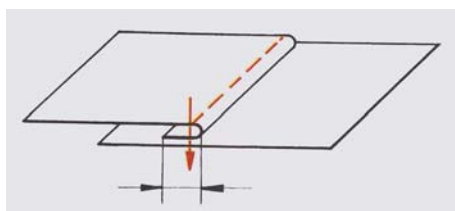
Az öltés képzési elve alapján	Megnevezése	Felhasználási területe
Alapöltés		
Módosított öltés	Huroköltés	
Módosított öltés	Cikcakk öltés	
	Hurkos szegőöltés	
		Gomblyukak szegése
	Rejtett keresztöltés	
	Rejtett öltés (hólozás)	
Módosított öltés		Bélések levarrása
		Díszítés

3. feladat

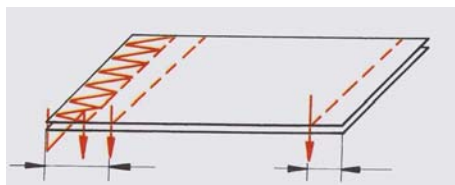
Írja az ábrák mellé, milyen méretjellemezőt ábrázolnak!

23. ábra.

24. ábra.

25. ábra.

4. feladat

Aláhúzással jelölje a felsorolt kézi öltések közül a nem átmenő öltéseket!

láncöltés, hólozás, széllevarró öltés, huroköltés, fűzőöltés

5. feladat

Írja a műveletek mellé, milyen kézi öltéssel lehet megvalósítani!

Öltés neve	Művelet
	Nadrág alja felhajtása
	Vastag takaró szegése
	Női blúz zsebének hímzése
	Rövid, felszakadt gépi összevarrás pótlása

MEGOLDÁSOK

1. feladat

..... öltés .....

..... varrattal.

2. feladat

Egészítse ki a kézi öltések táblázatának hiányzó részeit!

Az öltés képzési elve alapján	Megnevezése	Felhasználási területe
	Fűzőöltés	Jelölés, fércelés
		Végleges összeerősítés
		Szélek szegése
Módosított öltés		Szélek tartós szegése
Módosított öltés	Gomblyukkötés	
Módosított öltés		Szélek szegése, levarrása
Módosított öltés		Alja felhajtása
	Rejtett levarró öltés	
Módosított öltés	Láncöltés	

3. feladat

Tűzésszélesség

Behajtás szélesség

Varrásszélesség

4. feladat

hólozás, széllevarró öltés

5. feladat

Öltés neve	Művelet
Hólozás	
Pelenka öltés	

Láncöltés	
Huroköltés	

MUNKANYAG

A KÉZI VARRÁS TECHNIKÁJA

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Napjainkban – az automatizált, számítógép vezérlésű gépek világában – joggal merülhet fel a kérdés: van-e még szükség kézi varrásra?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Bizonyos varrási műveleteket a legjobb kézzel végezni. Különösen igaz ez a méretre készített ruhák esetében. A kézi varráshoz különféle varrócérnákat alkalmaznak. Az un. kombinált varrócérnák gépi és kézi varráshoz egyaránt alkalmazhatók. Díszvarratokhoz és kézi varrású gomblyukakhoz un. gomblyukselyem használata célszerű. A fércelő vagy jelölő cérna kizárólag fércelésre használható.

A varrás megkezdésekor a fércfonal végére nem tesznek csomót, csak visszaöltéssel erősítik meg.

26. ábra. Férctű

A varráshoz fontos a megfelelő tű kiválasztása. Kézi varráshoz rövid, félhosszú és hosszú varrotűk használhatók. Mind a háromféle tű vastagságát – ahogy korábban már leírtuk számozással 1–15-ig jelölik.

A varrotű nagyságát (finomságát) mindig a kelme (anyag) minősége határozza meg.

A tűhöz kell igazodnia az alkalmazott varrócérnának. A férceléshez hosszabb és vastagabb tűt használunk. Varráshoz félhosszú tű szükséges.

Soha ne használjunk görbe vagy rozsdás tűt!

Munka közben soha ne vegyünk a szánkba se varrotűt, se gombostűt!

A különböző fércelési módok, az öltésképzés szempontjából lényegében azonosak!

1. Sima jelölő fércelés

Egy réteg kelmébe készítik. Jelölhető vele a termék szimmetria vonala, eleje-középvonal, háta-középvonal, használható a próba utáni igazítások jelölésére.

27. ábra. Sima jelölő fércelés

2. Rögzítő fércelés

Két vagy több kelmeréteg összefércelése pl. vállak, oldalak. A gyakorlatban "beférceljük" pl. az ujját, "kiférceljük" a gallért, "ráférceljük" a zsebet, "felférceljük" a ruha alját. A fércöltések kb. 1 cm hosszúak. Egyenletesen jobbról-balra haladva varrják. Nem érdemes elhanyagolni, a végleges varrások kibontása sokkal fárasztóbb, mint a férccérna egyszemű kihúzása. A végleges varrás közvetlenül a fércelés mellett haladjon, így a férc utólag könnyen eltávolítható. Az oldalak vagy a felhajtás férceléséhez használnak gyorsöltést is. Ez ugyanolyan, mint a fércelés, de az öltés hossza 1,5 cm. A tűbe fűzött varrócérna legfeljebb 75–80 cm legyen. A túl rövid fonalat gyakran kell pótolni, a túl hosszú férc pedig csomósodik és elszakad. A varrás befejezésénél az öltésbe kétszer visszaöltünk és ezzel elvarrjuk.

3. Laza jelölő fércelés

Kétrétegű kelmében készítik. Az egyik legidőigényesebb kézimunka. Nem lehet kihagyni, különösen kényes, átlátszó anyagok megmunkálásánál.

A szabásminta körvonalainak átjelölése úgy történik, hogy minden második öltésnél a fércfonalnak "kis fület" hagynak, a fércfonalból bőséget képeznek. Az anyagréteget széthúzzák és a két réteg között a cérnát elvágják. A fércdarabkákat ki kell szedni, hogy ne varrjuk hozzá az anyaghoz.

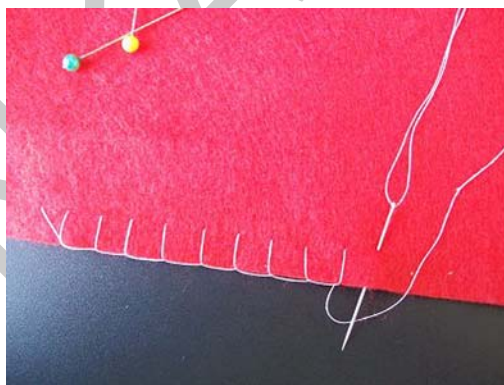
28. ábra. Laza jelölő fércelés

4. Kézi szegőöltés vagy kézi cikcakköltés

A mindennapi szóhasználatban ferde irányú szegőöltésnek is nevezik. A szélek eldolgozásának legősimb módja. Szimpla cérnával egyenletes távolságban 0,5 cm mélyen szúrunk az anyagba. A cérnát könnyedén húzzuk meg, nehogy visszagyúródjon a szél.

5. Pelenkaöltés

Egy vagy kétrétegű kelménél alkalmazzák. Nemcsak eltisztázza a kelme szélét, hanem díszíti is. Nevezik feszonöltésnek is. Balról–jobbra haladva gomblyukselyemmel is szokás készíteni.

29. ábra. Pelenkaöltés

6. Gomblyuköltések

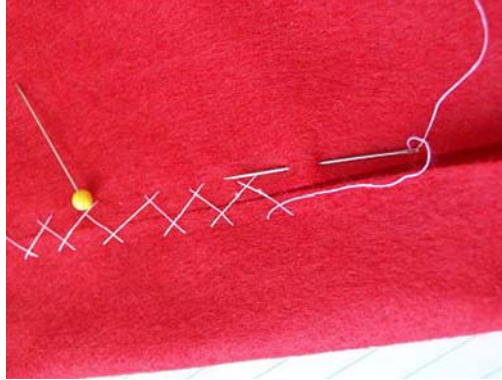
A gomblyuknyílást szorosan egymásba hurkolódó öltésekkel varrjuk körül. Egyforma hosszú, szabályosan ismétlődő, sűrű öltésekkel dolgozzunk. A fonalat mindig feszesre húzzuk, hogy a varrat erős és tömör legyen. A munka menete tőlünk távolodó irányban halad.

7. Szélátvarró öltés

A ruhadarab két oldalán csak pontszerű öltések láthatók.

8. Kézi keresztöltés (boszorkányöltés)

A színoldalon látszik a jellemző kereszteződés, míg a fonákoldalon két párhuzamos öltéssor.

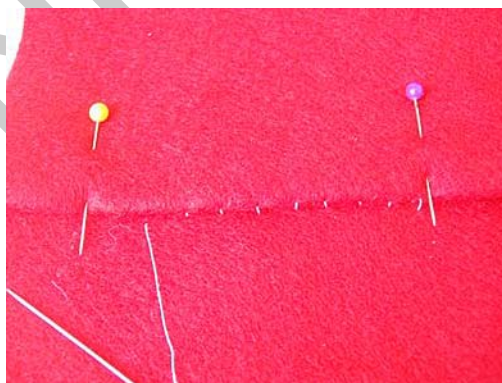
30. ábra. Boszorkányöltés

9. Kézi rejtett öltés (hólozás)

A cérna lazán helyezkedik el a kelmében, ezért viszonylag rugalmas. Az öltéssornak az anyag egyik oldalán sem szabad látszania!

10. Rejtett széllevarró öltés (stafírozó öltés)

Az így készült varrat csak részben látható. A ruha belső felén, a bélés szélén láthatók az apró pontok, a színoldalon viszont a varrat egyáltalán nem látszik.

31. ábra. Stafírozó öltés

11. Kézi kivarróöltés (pikírozás)

Hagyományos (nem ragasztóbevonatos) betétvászon szövetek varrásához használják. A szövet felől nem látszódhat a varrat! A vászon felől jellegzetes V alakzatban helyezkednek el az öltések.

12. Kézi láncöltés

Díszítő öltésként elterjedt. Bármilyen textil felületén alkalmazható.

Ha a kézi öltésekről beszélünk, muszáj egy kis kitérőt tenni a hímzés világába. A hímzés eredete a ruhadarabok alkatrészeinek összeerősítésére, illetve a szövésre vezethető vissza. Régészeti leletek bizonyítják, hogy a hímzés már az ókorban is elterjedt Egyiptomban, Mezopotámiában és az ókori Rómában is, akár csak Kínában. A kézi hímzés időigényes, jó kezűgyességet, jó ízlést igénylő munka. Számptalan öltéstechnika terjedt el:

- lapos öltés
- keresztszemes öltés
- hurok- és láncöltés
- átcsavarásos és szálvonásos öltések stb.

Az öltözködésben mindig vannak időszakok, amikor nagyon divatos a ruhadarabokat különböző hímzett motívumokkal díszíteni. Általában az egyedi gyártással készülő, nagyon magas minőségű ruhák (Haute Couture) jellemző díszítési módja.

Haute Couture: szabóművészet, a legrágább egyedi tervezésű, sok kézi munkával készült ruhadarabok tartoznak ide.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Tervezzen mintakendő tetszőleges méretben a kézi öltések bemutatásához és gyakorlásához az alábbiak szerint!

- A mintakendő tervrajza 1:4 arányú legyen!
- A mintakendő szín- és fonákoldalát is rajzolja meg!
- Az öltések felületi ábrázolásához használjon színes ceruzát!
- Minél több kézi öltést alkalmazzon!
- Kérje tanára segítségét, ha szükséges!
- A rajzokat a következő oldalakra készítse!
- Törekedjen az esztétikus kivitelezésre!

2. Tájékozódjon az Internet segítségével! Keressen fel a www.google.hu vagy más böngésző segítségével olyan oldalakat, ahol cérnákkal kapcsolatos információkat talál. Készítsen feljegyzést a hasznosnak talált oldalakról és témákról!

Honlap	Téma

3. Tanulmányozza Estu Klára–Molnárné Simon Éva–Zsédenyi Lászlóné: Ruhaipari technológia című tankönyvében a 25–31. oldalon a kézi alap- és módosított öltések ábrázolását, alkalmazását!

4. Tájékozódjon lakóhelyén és/vagy környékén a népművészeti hagyományokról! Milyen textíliákat, öltéstechnikát, színeket, motívumokat használtak? Hogyan díszítették a háztartási textíliákat és az öltözeteket?

Készítsen feljegyzést munkájáról!

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

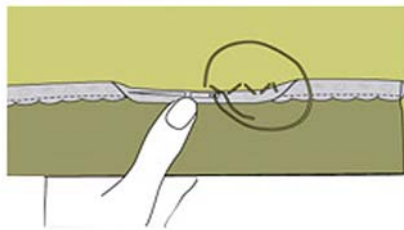
1. feladat

A felsorolt állításokat jelölje "I" betűvel, ha igazak, és "H" betűvel, ha hamisak!

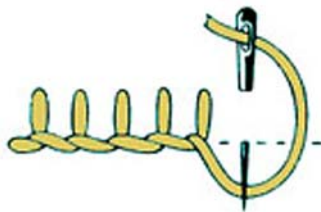
1. A férceles megkezdése előtt mindig görcsöt kell kötni. -----
2. A kézi varrótűk egyféle vastagságban készülnek. -----
3. Az alkalmazott kézi varrócérna a tűhöz kell, hogy igazodjon. -----
4. A férceleshez hosszabb és vastagabb tűt használunk. -----
5. A tűbe fűzött varrócérna kézi varrásnál legfeljebb 80 cm hosszú. -----
6. Végleges varrást közvetlenül a férceles vonalába kell készíteni. -----

2. feladat

Nevezze meg az ábrákon látható kézi öltéseket!

32. ábra.

33. ábra.

34. ábra.

3. feladat

Írja le röviden, hogyan készül a laza jelölő fércelés!

Four horizontal lines for writing the answer to the 3rd task.

4. feladat

Soroljon fel példákat a rögzítő férc alkalmazására! Használja a "fércelés" szót a szakmában szokásos módon!

Three horizontal lines for writing the answer to the 4th task.

MEGOLDÁSOK

1. feladat

1. H
2. H
3. I
4. I
5. I
6. H

2. feladat

Hólozás

Pelennaöltés

Laza jelölő öltés

3. feladat

Kétrétegű kelmében készítik. A szabásminta körvonalainak átjelölése úgy történik, hogy minden második öltésnél a fércfonalból "kis fület" hagynak. Széthúzzák az anyagrétegeket és a két réteg között a cérnát elvágják.

4. feladat

kiférceljük a gallért; ráférceljük a zsebet; beférceljük az ujját; felférceljük az alját stb.

A VARRÁSTÍPUSOK

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

A textíliák és a belőlük készült termékek sokfélék, ezért különböző varrástechnológiákat alkalmazunk. Az, hogy hányféle varrástípus létezik nem is határozható meg pontosan. Ahhoz, hogy a varrástípusok között valamilyen "rend" legyen, hogy a műszaki dokumentációkat egységes szabályok szerint lehessen elkészíteni és értelmezni a varrástípusokat csoportosítjuk, ahogy azt az első fejezetben már említettük. Mit takarnak az egyes csoportok? Vajon teljesen egyértelmű a csoportosítás?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

Ahogy azt az első fejezetből megtudhattuk a **varrástípusokat rendeltetésük szerint csoportosítjuk**. Ez azt jelenti, hogy egy csoportba azok a varrástípusok kerülnek, amelyek ugyanazt a feladatot töltik be a terméken.

1. **Összevarrás:** azok a varrástípusok sorolhatók ebbe a csoportba, amelyeknek a célja az alkatrészek összeerősítése. Az összevarrás gyakran tisztázás is. Ha összevarrásról beszélünk a két (vagy több) alkatrész mérete, nagyjából egyforma. Pl. összevarrjuk egy ing elejét és hátát.
2. **Rávarrás:** olyan csoport, amelybe azok a varrástípusok sorolhatók, amelyeknél az egyik alkatrész kisebb, rövidebb, keskenyebb, mint a másik. Pl. rávarrjuk a foltzsebet az ing elejére.
3. **Szegés:** a varrástípus célja, az anyag szabott szélének eltisztázása, foszlásának megakadályozása. A szegés megoldható valamilyen szegővarrattal, behajtással, besodrással, szalaggal, pánttal. Pl. szegés, vastag takaró szélének körbevarrása pelenkaöltéssel. Ebben az esetben, egyidejűleg díszítjük is a munkadarabot.
4. **Díszítések:** a textiltermékek változatosan díszíthetők varratokkal, behajtással, díszítőkellékek alkalmazásával. A díszítés fő célja, hogy a termék szebb, esztétikusabb, egyedibb legyen. Pl. monogram hímzése.
5. **Varratvégződés, rövidvarratok:** megakadályozzák a varratok bomlását, felszakadását. Kézzel készíthető látványos, egyben díszítő jellegű elerősítés a díszháromszög.
6. **Gomblyukak:** a ruhazáró kellékek egyik leggyakrabban alkalmazott fajtája a gomb. Ehhez különféle gomblyukak készíthetők. Kézi öltéssel az egyedi, méretre gyártott ruhadarabokon készül gomblyuk. A gomblyuk kialakításánál figyelembe kell venni a termék rendeltetését és az alapanyagát.

Női ruházatnál gomblyuk a jobb oldalon, férfi ruháknál a bal oldalon található.

7. Gombok, kapcsok, apró kellékek felvarrása: a ruhadarabok készítése során többféle un. apró kelléket alkalmaznak: csatot, patentot, horgas kapcsot. Az apró kellékeknek a ruha használhatóságán túl esztétikai szerepe is van.

Ebben a fejezetben a varrástípusok közül csak azokkal foglalkozunk részletesebben, melyeket – elsősorban az egyedi gyártásban, ruhajavítóknál – ma is gyakran készítenek kézzel.

A varratvégzördések közül a díszítés célját is szolgáló díszháromszöget említjük meg. Jellemzően

- lépéshasítékok és
- zsebvégék felerősítésére, díszítésére használják.

A díszháromszög készítéséhez fényes, hímzőfonalra van szükség, az alapanyaghoz illő színben. Kép!

Kézi gomblyukkötéssel egyaránt készítenek

- sima gomblyukat a végén retesszel és
- szemes gomblyukat.

A sima gomblyukat vékonyabb anyagokhoz, a szemes gomblyukat női kosztümkabáton, férfi zakón, kabátokon alkalmazzák.

A gombfelvarrás módját a gomb formája és a ruhadarabon betöltött feladata határozza meg. A gombok felvarrhatók

- a két vagy több lyukon át és vannak un.
- füles gombok.

35. ábra.

A lyukas gombok felerősítése lehet nyaknélküli felvarrás és nyakas felvarrás. A nyaknélküli gombfelvarrást vékony anyagokhoz, a nyakas felvarrást vastagabb anyagokhoz, zakókhoz, kabátokhoz alkalmazzák. A vastag anyagokból, műbőrből, valódi bőrből készült termékeken a gombfelvarráshoz alátétgombot is használnak. Füles gomboknál a nyakat a gomb füle biztosítja. Kép!

A horgas kapcsot öt vagy hat helyen több átöltéssel varrják fel.

A nyomókapcsot (patent) lyukanként külön, több átöltéssel varrják fel.

Néhány tanács a kézi varráshoz

- Gomblyukak készítése előtt mindig döntsük el, milyen méretű gombot akarunk használni.
- Egyedi ruhák készítésekor célszerű egy-két gombbal többet vásárolni, így marad pótgomb.
- A díszítések alkalmazását mindig jól meg kell fontolni, csak akkor készítsünk, ha valóban minőségileg kifogástalanul meg tudjuk valósítani.

Az előző fejezetekben megismerte a kézi öltéseket és varratokat, a kézzel is gyakran készülő varrástípusokat. Bemutattuk a kézi varráshoz szükséges eszközöket. Vannak, akik lebecsülik a kézi varrás, a varróeszközök baleseti veszélyeit. Soha nem essen ebbe a hibába!

Gyakorlati munkája során mindig tartsa be – a szaktanteremben, tanműhelyben, gyakorlati képzőhelyen – a munkavégzésre, viselkedésre, kézi szerszámok használatára vonatkozó balesetvédelmi előírásokat!

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Válasszon ki két különböző terméket ruhái közül! Készítsen feljegyzést a ruhákon alkalmazott varrástípusokról!

1. modell

A ruházati cikk fajtája:

Összevarrások a ruhán:

Szegések a ruhán:

Rávarrások a ruhán:

Díszítések a ruhán:

Varratvégződések a ruhán:

Gomblyukak a ruhán:

Apró kellékek a ruhán:

---

2. modell

A ruházati cikk fajtája:

Összevarrások a ruhán:

Szegések a ruhán:

Rávarrások a ruhán:

Díszítések a ruhán:

Varratvégződések a ruhán:

Gomblyukak a ruhán:

Apró kellékek a ruhán:

---

2. Keresse fel a <http://www.stoklasa.hu/> honlapot! A bal oldali menüből válassza a "Gombok" oldalt! Készítsen feljegyzést, milyen gombokat forgalmaz a vállalkozás!

Ha a www.stoklasa.hu nem érhető el, írja be valamelyik internetes keresőbe pl. www.google.hu a "gomb" szót és válasszon a megjelenő találatok közül!

---

3. A gombok méretét gyakran jelölik "angol vonallal". 1 angol vonal 0,635 mm. A legjellemzőbb gombméretek 16, 18, 20, 22, 24 egészen 60-ig. Számítsa ki hány mm a 24-es gomb átmérője!

---

4. Tanulmányozza Estu Klára–Molnárné Simon Éva–Zsédenyi Lászlóné: Ruhaiipari technológia (Műszaki Könyvkiadó, Budapest) című tankönyv 43–57. oldalán a varrástípusok ábrázolási módját!

MUNKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja a varrési művelet sorszámát a megfelelő csoportba!

1. Ujjabevarrás
2. Gallér felvarrás a nyakkörre
3. Nadrágszárak összevarrása
4. Derékpánt felvarrás
5. Embléma hímzése zsebre
6. Patent felvarrás
7. Díszháromszög

Varrástípus	Művelet
Összevarrás	
Rávarrás	
Szegés	
Díszítés	
Varratvégződés	
Gomblyukkészítés	
Apró kellékek felvarrása	

2. feladat

Fogalmazza meg, mi a célja a ruhadarabon a varratvégzódéseknek!

3. feladat

Fogalmazza meg, miért szükséges a gombokat "nyakkal" felvarrni!

4. feladat

Fogalmazza meg, miben különbözik egymástól az összevarrás és a rávarrás!

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Varrástípus	Művelet
	1;3
	2;4
	5
	7
	6

2. feladat

Megerősítik a varratot, megakadályozzák, hogy kibomoljon.

3. feladat

Vastag anyagra varrt gomboknál elegendő helyet biztosít az anyagnak.

4. feladat

Az összevarrásnál az alkatrészek mérete, kiterjedése hasonló. Rávarrásnál az egyik alkatrész kisebb, rövidebb vagy keskenyebb, mint a másik alkatrész.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Benkő Istvánné–Hodován József–Kun Andrásné: Ruhaipari szabás–szakrajz. Magyar Divat Intézet Kft.–Göttinger Bt. 1998

Chytilné Velencei Zsuzsa: Varrómunkás szakmai ismeretek; Nemzeti Szakképzési Intézet 2001

Cser Andor: Szabadkézi rajz, modellrajz; Műszaki Könyvkiadó 2001

Estu Klára–Molnárné Simon Éva–Zsédenyi Lászlóné: Ruhaipari technológia; Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1998

EUROPA LEHRMITTEL Ruhaipari szakismeretek; Magyar Divat Intézet Kft.; Budapest 1998; Göttinger Kiadó, Veszprém 1998

Körtvélyessy Erika–Molnárné Simon Éva: Női ruhák készítése; Műszaki Kiadó, Budapest

Riegler Gyuláné: Női ruhák készítése; Göttinger Kiadó, Veszprém 2002

<http://www.divat.hu/>

<http://www.divat.lap.hu/>

<http://www.burda.hu/>

<http://www.divat.rajz.hu/>

<http://www.noiportal.hu/>

<http://www.tunderholmi.blogspot.com/>

<http://www.sulinet.hu/>

AJÁNLOTT IRODALOM

Estu Klára–Molnárné Simon Éva–Zsédenyi Lászlóné: Ruhaipari technológia; Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1998

Hemingway, Karen: Varróiskola (Pannon Kiadó, 2009.)

<http://www.divat.hu/>

<http://www.divat.lap.hu/>

<http://www.burda.hu/>

<http://www.divat.rajz.hu/>

<http://www.noportal.hu/>

<http://www.tunderholmi.blogspot.com/>

<http://www.sulinet.hu/>

MUNKANYAG

A(z) 1321-06 modul 007-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
33 542 05 0010 33 01	Csecsemő- és gyermekruha-készítő
33 542 05 0010 33 02	Férfiszabó
33 542 05 0010 33 03	Női szabó
33 542 05 0100 21 04	Textiltermék-összeállító

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

10 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató